

NEODVISNOST

Izhaja tedensko — Velja po pošti dostavljen: na mesec Din 6.—, za tujino na mesec Din 10.— — Oglasi po tarifi

Tednik za vsa javna vprašanja

Uredništvo in uprava: Maribor, Ulica 10. oktobra — Telefon: 26-16 — Rač. poštne hran. 17.160 — Rokopisov ne vračamo

Za naš politični preporod

Slovenske strankarske razmere so najnazornejši dokaz brezupnosti našega današnjega političnega stanja. Naše politično življenje ni sicer nikoli vzbujalo posebnega občudovanja in navdušenja, zlasti od prevrata dalje se je tako pačilo, prevračalo in vrtinčilo, da nismo niti sami več vedeli, kdo vodi usodo našega naroda: ali politična gibanja ali nekaj samozvanih poklicnih političnih potnikov na črti Slovenija—Beograd. Vsa politična zgodovina Slovencev od prevrata do danes nosi obeležje stalne odpovedi vsemu, kar pomeni program in cilj, ljudske potrebe in ljudske zahteve, dosledno delo za idejo, dosledni boj za demokracijo in svobodo našega naroda zvesto in ponosno uveljavljanje naših političnih, socialnih in gospodarskih vprašanj.

Vse naše dosedanje stranke so imele v najtežjem času za obstoj in razvoj našega naroda in skupne države le to edino skrb, da stalno zatajujejo same sebe in svoje programe ter svoj narod, da se le kakorkoli dokončajo do navidezne veljave in oblasti. Rekli smo navidezne, ker niso stvarno s tem svojim nehanjem prinesle narodu nič toliko, kolikor se navadno za tako valjanje političnih divanov plačuje. Tisti, ki bi jih morali plačati, so namreč vedeli, da so pocieni. Zapravili so s tem le svoje in narodu dobro ime, narodov pomen in narodovo vrednost, demoralizirali so javnost, zbegali ljudstvo, pomagali, zavestno ali nezavestno, uničiti moralno, politično, socialno in gospodarsko našo deželo. Posledice takega modrega političnega ravnanja so tu, vidne in otipljive na vseh koncih in krajih.

Kako drugačno je bilo n. pr. zadržanje hrvaškega naroda in hrvaških

strank! Naj se sodi o boju hrvaškega naroda kakorkoli, priznati je treba, da je ta narod dal doslej dokaz silne moralne in politične veličine. Odpovedal se je vsem morebitnim koristim sovladanja v Beogradu, da vzdrži dosledno in v celoti svoje zahteve kot druga najmočnejša narodna individualnost v državi, da uveljavi načelo popolne enakopravnosti. Povojna zgodovina Hrvatov je zgodovina bojev in žrtev, čudovitega vztrajanja, doslednega zadržanja. Lahko, da so bile tudi napake, morda bi bil hrvaški narod lahko uveljavil bolj svoje težnje pri manj ekskluzivistični taktiki, morda, toda vsa ta povojna zgodovina je za hrvaški narod častna in bo že radi tega prej ali slej rodila koristne sadove. In kako drugačno je celo povojna politična zgodovina srbskega naroda. Vse stare srbske stranke so ostale zveste svojim osnovnim načelom demokracije in svobode, vztrajale so in vztrajajo še nadalje pri svojih programih in pri svojem gledanju na naše notranje probleme, ki se morajo rešiti v duhu sporazuma in demokracije. Prav gotovo bi bilo bolj koristno za vse in za ureditev države predvsem, ako bi v svoji javni akciji kazale večjo odločnost in soglasje, toda tudi vsem tem tradicionalnim političnim tvorbam vsega srbskega naroda v tej državi moramo priznati idejno in programatsko doslednost, moramo priznati absolutno zvestobo načelom demokracije in dolžnostim, ki jim razmere kot strankam demokracije nalagajo. Tudi srbski narod bo lahko pokazal na delo svojih strank s ponosom. Na kaj bomo lahko pokazali mi Slovenci, ko se bo pisala zgodovina našega časa? Na politično sramoto naših bivših strank!

Napačno je seveda naprtiti slovenskemu narodu odgovornost za početje njegovih »voditeljev«, kakor je napačno naprtiti srbskemu narodu odgovornost za ta ali oni režim. Politični režimi in politične stranke so eno, narodi so drugo. Toda eno je gotovo: slovenski narod se bo dvignil in uveljavil le, ako pomete neusmiljeno z ostanki preteklosti, ako rodi iz sebe nove ljudi in nova gibanja, ki bodo vredna, da ga zastopajo, da se zanj borijo, da uveljavijo njegove zahteve, povzdignejo njegov pomen v državi z močjo in samoniklostjo svojih pogledov na naša bistvena vprašanja, ki ne morejo biti le predmet večnega političnega barantanja, marveč točno določen program zahtev in ciljev našega ljudstva, za katerega se mora vsi naš narod založiti in zavzemati kot izdelana, dosledna in samostojna politična enota in celota.

In to je prav cilj našega slovenskega ljudskega gibanja, ki stremi za združitvijo vseh delovnih in duševnih sil Slovenije brez razlike, predvsem pa delavcev in kmetov kot osnovne gospodarske, socialne in politične vrednote našega naroda, da se ustvari novo politično stanje in pokaže, da je tudi naš narod v svoji globini dalje snoval svoje novo javno življenje, v duhu novega preporoda, v duhu solidarnosti z ostalimi narodi Jugoslavije, v duhu svoje lastne samoupravnosti in svojih lastnih socialnih, kulturnih in gospodarskih razmer, v duhu novega časa demokracije in pravičnosti. V tem našem gibanju vidimo bodočnost našega naroda. V to gibanje vabimo vse, ki hočejo narodu dobro, vse, ki hočejo izbrisati nečastno našo politično preteklost s častnim delom za novo politično in socialno življenje Slovenije.

Načela našega kazenskega postopka

Kazenski postopnik je zakon, ki je tesno povezan z v ustavi zajamčenimi državljan-skimi svobodami. Kazenski postopnik določa n. pr., da mora za vsak preiskovalni zapor izdati pismeno naredbo preiskovalni sodnik. V preiskovalnem zaporu so dopustne le one omejitve, ki so potrebne, da obtožene ne more pobegniti in da se prepreči dogovori, ki so za preiskavo škodljivi. Pravico imajo nabavljati si ob svojih stroških vse udobnosti, ki se ujemajo z njegovim položajem in imovinskim stanjem; zlasti se sme hraniti ob lastnih stroških, nositi svojo obleko in rabiti svoje postelje. Sme se baviti tudi s svojim rednim poslom, če to ne nasprotuje smotru pripora in hišnemu redu. Dovoljeni so obiski sorodnikov in zdravljenje z lastnim zdravnikom, neomejeno dopisovanje. Dopustne disciplinske kazni so samo omejitve hrane, trdo ležišče in samotni zapor ter odtegnitev udobnosti.

Zasliševanje obdolženca se mora vršiti dostojno in dobrohotno. Na bolj zamotana vprašanja sme dati odgovor po vpogledu svojih zapiskov. Dopustno ni zavajati obdolženca k priznanju z obljubami, pretinjami ali silo, niti ga namerno utrujati z nočnimi zasliševanji ali na drug način.

Preiskavo stanovanja sme odrediti le preiskovalni sodnik, le v izjemnih slučajih tudi policija!

Kazenski postopnik pozna tudi obsojenca obsojenega radi dejanja političnega značaja in nalaga sodišču, da takemu obsojencu prizna gotove olajšave, če ni poteklo njegovo dejanje z nečestnih nagibov, hudobnega značaja in če tudi posledice niso posebno težke. Takšne olajšave so po zakonu o izvrševanju kazni zagovor na prostosti, skupne in udobnejše sobe, pogosti obiski, pravica do knjig in časopisov, lastna obleka, hrana, kajenje, daljši sprehod, dolgi lasje in brada. Dasi pa je število političnih obsojencev pri nas veliko, so takšni, ki se jim priznajo te olajšave, redki kot bele vrane.

Glede postopanja z obsojenci v kaznilnicah vsebuje zakon o izvrševanju kazni na prostosti enaka človečanska načela kakor kaz. postopnik. Zakon narekuje zdravo hrano, zračne prostore, vestno zdravljenje bolnih, ki imajo v težjih primerih pravico do lastnega zdravnika in kliničnega zdravljenja.

Zal razmere danes niso takšne, kot jih narekuje zakon in pritožbe s strani svojcev so pogoste. Delovni sloji za nje ne smejo ostati gluhi, marveč zahtevati morajo amnestijo in zboljšanje!
K. V.

Nova španska vlada

Po demisije Caballerove vlade se je sestavila nova vlada s socialistom Negrinom na čelu. Iz nove vlade sta izpadla Caballero in Del Vayo, ki sta vodila Španijo v najtežjem času. Za to spremembo tičijo brez dvoma globlji vzroki, vendar je izven dvoma, da bo španski narod nadaljeval boj za špansko republiko proti francovcem in mednarodnim fašističnim četam. Napad francovcev na Baske je bolešno odjeknil v Londonu in Parizu, kjer so morali končno spoznati, da se s samimi odbori za uveljavljanje ne bo napravilo konec dviganju pobesnelih fevdalcev.

Upravičene zahteve poštne uradnikov

Na seji uprave Združenja poštne uradnikov je bila sprejeta resolucija, v kateri je nepristransko prikazan pravi položaj naših poštne uradnikov. Njih plače — posebno one nižjih uslužbencev — so tako majhne, da ne zadostujejo niti za najnujnejše življenjske potrebščine. Radi nezadostnega števila nastavljenecv je uradništvo preobremenjeno in zaposleno ponekod tudi po 10 in še več ur na dan. Kljub temu, da opravljajo poročene ženske prav tako težko službo, so njih plače skoro za polovico manjše kakor plače mož. Žene so prizadete tudi po ministrski uredbi, po kateri sme biti v poštni, telegrafski in telefonski stroki zaposlenih največ 30 odst. žensk. Napredovanja se ne vrše vedno. Poštni uslužbenci morajo opravljati ponoči, podnevi, ob nedeljah in praznikih odgovorno delo, dobe pa malenkostne nočnine ali pa sploh nič.

Tako imenovani kapitalizem ne greši toliko s svojo produkcijo, kakor s tem, da si morejo ljudje, ki ne proizvajajo in celo niti ne delajo, nezasluzeno prisvojiti plodove poštenega dela.

Lakomnost fašističnih držav je naletela na odpor Anglije in Francije

Kronanske svečanosti v Londonu so dale povod za izmenjavo pogledov na mednarodni položaj med zastopniki posameznih držav in londonsko vlado. Izjave predsednika angleške vlade in njenega zunanega ministra dokazujejo, da misli Anglija uplivati odslej bolj odločno na razvoj mednarodnih odnošajev. Izgleda, da so se končno tudi v Londonu prepričali, da je treba nastopiti z večjo silo in nepopustljivostjo proti neprestanemu rovarjenju fašističnih držav. Zadnji politični pogovori v Londonu so se tikali predvsem položaja v Srednji Evropi. Tu se odločno križajo interesi zapadnih držav z interesi Italije in Nemčije, ki bi si radi svobodno razdelili te plodne predele. Narodi, ki žive na tem ozemlju — med temi tudi mi Slovenci — naj bi postali kolonije fašistične Italije in Nemčije po vzoru Abesinije. Na tej črti

(Srednja Evropa, Balkan in ozemlje do Bagdada) ima svoje interese tudi Anglija, Franciji pa tudi ni vseeno, kdo v tem delu sveta vlada. Kratkotrajno — spletke Italije in Nemčije so rodile zaenkrat na nepričakovani uspeh, da so se v Londonu in Parizu zdramili in se začeli močneje zavedati, da je politika večne popustljivosti napram brezobzirnim fašističnim napadalcem nevarna ne le za obstoj prizadetih malih narodov in držav, marveč tudi za evropski mir. V Londonu se je zlasti močno povdaril problem Čehoslovaške kot edine miroljubne in demokratske države v Srednji Evropi. Povdarilo se je ponovno in pokazalo se je tudi ob tej priliki, kako zgrešeno in usodepolno je bilo delo tistih, ki so v zadnjem času pomagali fašističnim državam, da se razbije Mala antanta. Izjave, ki so padle v Londonu

glede Čehoslovaške, so pomirile nekoliko svetovno in čehoslovaško javnost. Značilno je, da se je avstrijski zunanji minister Schmidt ustavil po razgovorih v Londonu tudi v Parizu, kjer je bil predmet splošne pozornosti. Še celo Avstrija je vendarle uvidela, da je sleherno zavezništvo z Italijo hudo nezanesljiva zadeva. — Italija ni sodelovala pri londonskih svečanostih; pač pa izgleda, da bi Nemčija rada še vedno ostala v dobrih odnosih z Londonom, radi česar se pojavlja neko nesoglasje med Rimom in Berlinom. Toda na take stvari naj Evropa ne zida. Bratje po fašistični duši in po osvajalnih metodah se bodo vedno našli. Važnejše je, da se končno znajde demokratski svet in ustavi prodiranje nemirnega fašizma.

Tuja politična kronika

Na sestanku Delbos—Li'vinov (ki je bil po poročilih nekaterih listov že davno odzagan) je bila utrjena politika za organiziranje nedeljivega miru in kolektivne varnosti. — Desničarske stranke v Madžarski so se združile v »Zvezo krščanskih skupin in nacionalističnih strank«. Vsa svetovna politika gre v isto smer! — Za časa kronanja so bile v Irski velike demonstracije, sežigali so angleške zastave in v Dublinu razstrelili spomenik Jurija V. V irskem parlamentu je bila sprejeta nova ustava, ki določa popolno samostojnost in odcep od angleškega imperija. — Abesinska vojna je stala 25 milijard. — V Düsseldorfu se vrše kolonialna razstava.

Portugalci nakupujejo v Nemčiji orožje. Portugalcem vlada fašistični vojaški režim, meji pa Portugalska na Španijo. — 18. maja sta po vseh demokratskih državah priredila Liga žen za mir in svobodo ter

Svetovni mirovni kongres manifestacije za skupen boj proti vojni. — Pri Bilbau je bil ujet nemški pilot Maks Randel ki je izpovedal, da ga je 21. aprila poslal nemški urad za nabiranje prostovoljcev v Rim, od koder je odšel v Sevilljo kjer je dobil letalo in od tedaj je bombardiral španske vasi. Na bolniške avtomobile je streljal zato, ker »je za pilota zelo zanimiv posel streljati na avte v premikanju«. — V univerzitem delu Madrida so se 15. t. m. začeli med seboj z mitraljezi obstreljevati in z granatami obmetavati zajeji fašistični vojaki, kar so republikanske čete mirno opazovale.

V italijanskem parlamentu je v debati o proračunu zunanega ministrstva povedal g. Fero, da je italijanska zunanja politika konstruktivna (ustvarjalna) in da je utrdila prijateljstvo z Avstrijo, Madžarsko in Albanijo ter sodelovanje z Nemčijo in da je podpisala sporazum z Jugoslavijo.

Naročite „Neodvisnost“

Domača politična kronika

V Bosanskem Novem se je vršila velika konferenca bivše samostojne demokratske stranke, na kateri je govoril g. Adam Pribečević. — V Kraljevu so, na zborovanju b. Zemljoradničke stranke govoril gg. J. Jovanović, dr. Milan Gavrilović in B. Čubrilović. Zemljoradniki prirejajo po vsej Bosni malo sliši, je zelo delaven in žanje mnogo sestanke. Čeprav se o Dragoljubu Jovanoviću uspehov med srbskimi kmeti. — V Zagrebu je zasedal mestni odbor J. R. Z. in sklenil organizirati delavce. — V Splitu je zborovala J. N. S. Zbralo se je mnogo penzioniranih ministrov in drugih, ki radi uganjajo visoko politiko mimo ljudstva: Peter Živković, Jovo Banjanin, dr. Kosta Kumanudi i. dr. — G. Vilder je rekel o J. N. S., da sodi politiko te stranke po vodji, ki so si ga izbrali in da ljudstvo zna dobro razlikovati besede in dejanje politikov. Važno je, kaj dela in ne govori! — 250 sezonskih delavcev je odšlo iz Prekmurja v Francijo in Nemčijo.

Slovenski gospodar

NASIM KMETOVALCEM OBETAJO NOVE KREDITE.

V naših dnevnikih smo nedavno čitali vesti o podeljevanju novih kreditov za povzdigo kmečkega gospodarstva. Veliki državni in na pol državni denarni zavodi (Narodna banka, Poštna hranilnica in Državna hipotekarna banka) bodo zbrali okoli 600 milijonov dinarjev in jih dali na razpolago Privilegirani agrarni banki, le-ta pa bo dajala iz tega zaklada (fonda) našim kmetovalcem cenena posojila.

To namero naših velikih javnih denarnih zavodov moremo le pozdraviti. Kajti jasno je, da je ogromna večina naših kmetovalcev v brezupnem gospodarskem položaju. Dolga leta hude krize kmetijstva so naša kmečka gospodarstva popolnoma izčrpala. Gospodarska in tudi stanovanjska poslopja so razpadala, a jih ni bilo moči popravljati in obnavljati; kmetijsko orodje in stroji so se obrabili; živina je hiral, živinoreja nazadovala. Že davno je bilo treba kmečko gospodarstvo temeljito obnoviti, popraviti poslopja, nabaviti nove stroje, kupiti kakšen par juncev, plemensko živino itd. Kmetu je torej posojilo potrebno in zelo prav bi mu prišli obljubljeni milijoni. Vendar pa je treba že sedaj svariti pred prevelikimi pričakovanji. Vsota 600 milijonov Din nikakor ne bo mogla zadostiti potrebam naših kmetov po ceneni posojilih. V Jugoslaviji je najmanj 1.500.000 kmečkih gospodarstev in bi povprečno posojilo iz javne blagajne za eno gospodarstvo zneslo jedva 400 dinarjev. Tudi če računamo, da polovica kmečkih gospodarstev ne bi potrebovala nobenega posojila, bi za ostala gospodarstva odpadlo le po 800 Din, kar bi komaj zadostovalo za nakup navadnega železnega pluga. Lahko pa računamo, da je kmečkemu gospodarstvu potrebno povprečno najmanj 10.000 Din posojila in bi torej 600 milijonov Din zadostovalo komaj za 60.000 kmečkih gospodarstev, drugim bi ostala prazna nada.

Ze sedaj se pojavljajo velike težave pri določitvi načina, kako naj podeljujejo kmetom posojila. Mnoge denarne ustanove, posebno državne in opovlašene (privilegirane), gledajo z nezaupanjem na kreditno sposobnost našega kmeta. Še vedno jim je v spominu slika iz nedavne preteklosti, ko jim kmetje niso mogli pla-

čati niti obresti niti vrniti posojila. Pri tako neugodnem razpoloženju denarnih zavodov, ki je sicer stvarno upravičeno, nas ne sme začuditi, ako bodo točno pazili, komu lahko zaupajo svoj denar ali ne. Najbolj negotova upnika pa sta srednji in mali kmet. Prodajata le malo kmetijskih pridelkov, a še tu ju opeharita brezobzirni trgovec in izvoznik. Vedno sta v denarni stiski, poleg vsega pa še obilujeta s številno družino in obstoja nevarnost, da bosta morala del morada dobljenega posojila porabiti za nakup obleke in drugih življenjskih potrebščin za svoje, ne pa za povzdigo svojega gospodarstva. Dolgovi se bodo kopičili, možnost odplačavanja pa bo ostala majhna. Nasprotno bosta veleposesnik in večji kmet, ki mnogo prodajata in imata sploh boljše zveze s trgovci in izvozniki, nudila državnim zavodom mnogo boljše poročstvo za uspešno uporabo najetega posojila, za točno plačevanje obresti in vrnitev posojila. Končen uspeh take presoje stvari bo nemara ta, da bo Privilegirana agrarna banka dajala posojila le veleposesnikom in večjim kmetom, srednji in mali kmet pa bosta, kakor dosedaj, ostala brez vsakršnih sredstev in prepuščena samemu sebi; kajti tudi zasebni denarni zavodi bodo oklevali jima dajati posojila brez posebnih jamstev.

Še ena namera denarnih zavodov v pogledu kreditiranja našemu kmetu vzbuja upravičeno pozornost, namreč da ne nameravajo dajati dolgoročnih, ampak le kratkoročna posojila, in sicer najdalje do enega leta. Tudi to je povsem proti koristim našega kmeta; kajti on rabi v glavnem dolgoročne kredite. Le z dolgoročnimi krediti bo naš kmet lahko popravljal svoja gospodarska poslopja nabavljajl novo orodje itd. Kratkoročnih posojil kmet tudi pri najboljši volji ne more vračati.

Iz navedenega lahko zaključimo, da bodo napori vlade, oživiti kredit kmetijstva in s tem gospodarsko ojačiti kmečki življ, ostali brez pravega uspeha, in sicer predvsem radi tega, ker so denarna sredstva vobče nezadostna,

in ker bodo dajali le kratkoročna posojila, ki si z njimi mali kmet ničesar ne more prav pomagati, navadno baš nasprotno. —o.

Neizprosni boj zavrtni morilki naših goric!

Peronospora je lani povzročila

Peronospora je stara glivičasta bolezen žlahtne vinske trte. Lansko vreme je bilo zanjo posebno ugodno, zato se je po naših goricah strahotno razpasla, kot že dolgo ne. Večina slovenskih vinarjev je v boju zoper njo nekako omagala ali je ni dovolj razumela niti mogla uspešno zatirati — tudi zaradi nezadostnih sredstev za to težavno delo. Le bolj redki so ji bili kos. Peronospora je lani samo pri nas požrla kakih 200.000 hl vinskega pridelka, kar pa je še obviselo na bolnem trsu, je bilo malo prida. Gospodarsko škodo iz te lanske nesreče široma po Sloveniji cenimo na 60 do 100 milijonov dinarjev. Saj je tudi trsje samo močno oslabelelo in si bo ob dobri negi šele sčasoma zopet opomoglo, marsikateri mladi trs se je pa posušil.

Peronospora je zavratna morilka naših goric. Ko se prav zaje v trsno zelenje, je niti ne opaziš, a se je zdaj tudi več ne otepeš. Okužbo moremo namreč le preprečiti. Samo preprečitev boleznij je mogoča, nje zdravljenje, ko peronospora rastlino in grozdje že razjeda, bi pa bilo zastojno delo.

Preizkušeno sredstvo za preprečitev kvar od peronospore je pravočasno in pravilno škropljenje trsja z bakrenoapnenno ali bordoškno brozgo. Ta pripravek je splošno znan. Previdni vinar ima vsako leto v zalogi za vsak hektar gorice približno 100 kg bakrove ali modre galice in ustrezajočo količino gašenega, špehastega apna. Rajši preveč ko premalo. Pa dobro škroplilnico z drobnim razpršilcem. Seveda je treba precej denarja za vse to. Škropljenje samo pa je navadno še mnogo dražje.

Peronospora se zvali lahko že v rani pomladi, če so pogoji za to. Ti pogoji so

'po Sloveniji milijonsko škodo

med drugim; ustrezna toplota in mokrotta. Danes, ko to pišemo (19. maja), je toplo in sončno, suho vreme. Zarodki peronospore se trenutno še ne morejo razviti in torej niso nevarni. Letos je treba škropiti prvič po možnosti pač še pred prihodnjim dežjem. Dober teden nato drugič itd. Vedi, da je prvo, drugo in tretje škropljenje posebno važno, često v glavnem sploh odločilno! Pozneje še škropimo po potrebi, četrtič, petič, morada celo večkrat, po izkustvih iz prejšnjih let, zmeraj upoštevajoč glavna vremenska činitelja, toplino in vlago. Največkrat škropimo trsnice, potem pa mlade nasade. Ponekod so letos prvič že škropili. Posebno pridno in vztrajno škropijo že od nekaj po bizeljskih goricah, ki jih je zato peronospora tudi lani razmeroma malo opalila. Včasih se peronospora naglo zarodj že po kakih močnih rosi ali megli, osobito ob drugače soparnem vremenu. Odtod njeno domače ime: strupena rosa.

V splošnem je dovolj učinkovito enodostno (1%) škropivo. Ni tako važna večja zgoščenost, ko pravočasna in pravilna raba škropiva. Uspeh je tem večji, čim bolj skrbno mandaš, na rahlo, ohlapno privezuješ in dovolj rano prikrajšuješ mladje, zatiraš plevel itd.

Razen bordoške brozge uporabljajo škropiva drugačne sestave, ki jih pa pametni vinar odklanja, dokler jih ni do-dobra sam preizkusil in spoznal za dobra. Isto velja za burgundsko brozgo, to je mešanica raztopine modre galice z raztopino tako zvane Solvay-sode namesto apna, ki se je z njo že marsikdo pošteno opeknel tudi pri nas. (Ernest Solvay, odtod tovarniško ime »Solvay-soda«, belgijski kemik, 1838—1922, usta-

Delavski obratnik

O SANACIJI BRATOVSKIH SKLADNIC.

Okoli leta 1934. so nekatere bratovske skladnice v državi zašle v težaven položaj. Radi razvrednotenja denarja po končani svetovni vojni in radi stalnega padanja števila članov in s tem tudi števila prispevkov so blagajne morale začeti delati z izgubo. Izdatkov za pokojnine niso mogle več kriti s tekočimi dohodki, ampak so morale načeti rezervne zaklade, ki pa tudi za dalj časa niso zalegli. Nazadnje je bilo treba seči po posojilih in tako vsaj začasno rešiti delavske pokojnine. To velja zlasti za one kraje naše države, ki jim je nesrečna zamenjava 4 krone — za 1 Dinar uničila vse nabrane sklade in kjer je industrija po vojni država stalno zanemarjala z naročili, tako da so morala podjetja odpuščati vedno nove in nove delavce. Med te kraje spada predvsem Slovenija.

Da ne bi z bratovskimi skladnicami prišlo do poloma, je naročil že l. 1935. takratni minister za gozdove in rudnike dr. Svetislav Popović izdelati uredbo o sanaciji skladnic, s katero naj bi se ustanovil poseben centralni sklad, v katerega bi morale vse bratovske skladnice v državi prispevati 10 odstotkov pobranih prispevkov, razen tega pa bi se pobiral prispevek v višini pol odstotka vrednosti vseh prodanih in uporabljenih rudarskih proizvodov. Ta prispevek bi plačevala seveda neposredno podjetja sama.

Ker so bili pa l. 1935. za rudarsko in topilniško industrijo po mnenju takratnega finančnega ministra slabi časi, uredba takrat ni stopila v veljavo. Danes pa, ko je ta industrija drugod v državi, Slovenijo moramo tukaj izvzeti, očitno v dobi procvita, za izdajo uredbe o sanaciji skladnic ni nobene ovire več.

In res je izšla pred nekaj dnevi uredba, ki se pa ne ujema z uredbo iz leta 1935.

Uredba določa na kratko tole: Od 1. junija 1937 dalje se bo pobiral prispevek ½% od vrednosti prodanih ali v samem podjetju za predelavo uporabljenih rudarskih oziroma topilniških proizvodov.

Podjetja v Sloveniji pa bodo za kritje dodatkov k pokojninam starih upokojencev, upokojenih pred 1. 1. 1935 na področju Slovenije in za kritje obveznosti pokrajinskega pokojninskega sklada proti Pokojninskemu zavodu za nameščence v Ljubljani, Osrednjemu zavodu za zavarovanje delavcev v Zagrebu in Humanitarnemu fondu železničarjev v Zagrebu plačevala v centralni sklad še nadaljnje ½% vrednosti vseh prodanih proizvodov. Prav tako bodo ta prispevek plačevala tudi podjetja iz drugih krajev države za premog, prodan v Sloveniji.

Poleg tega pa Glavni upravni odbor Glavne bratovske skladnice v Ljubljani lahko naloži premogovnikom v Sloveniji še nadaljnji dodatni prispevek za primer, če imovina bivšega pokojninskega sklada in v Sloveniji pobrani ½% ni prispevek ne bi zadoščal za pokojnine.

To pomeni, da bo morda slovenska topilniška in premogovna industrija, plačevati v Centralni sklad najmanj dvakrat več kot industrija drugod. Slovenska industrija že danes težko tekmuje z razvijajočo se industrijo na jugu države, kjer se radi cenene delovne sile dela z mnogo manjšimi proizvodnimi stroški. Nove datjave bodo pa njeno tekmovalno sposobnost še zmanjšale, tako da se je upravičeno bati, da bodo podjetja, če poskusijo nove datjave prevalliti na naročnike, izgubila naročila, morala znova zmanjšati obrate ter odpuščati delavce, če pa datjave prevale na delavce, kar je

novitelj te kemične industrije, ki se je zasedrala tudi v Jugoslaviji.) Zato rabi stara preizkušena sredstva, nova pa kvečjemu tedaj, če so vsaj enako dobra in niso dražja! Ne moremo namreč reči, da bi bili takšni pripravki poceni; saj nam jih dobavlja velemožna industrija, ki ne pozna usmiljenja in nam cene zanje kratko in malo narekuje.

Te vrstice naj služijo našim kmečkim vinarjem samo kot kratka, pa še pravočasna opozoritev na nevarnost pravkar prihajajoče najhujše trsne zjedavke. — Andrej Žmavc.

zelo verjetno, bodo znižala njihove mezde in povišala intenziteto dela. V obeh primerih bo to za slovenskega delavca težek udarec.

Morda bo kdo oporekel: Saj bodo novi prispevek morala podjetja plačevati sama. Podjetja so povečini v tujih rokah, poslušajo le s tujim kapitalom, zakaj jih potem ne bi država malo pritisnila?

Treba je pa pomisliti na to, da se podjetnik vajenemu dobičku težko odpove in da bo novi davek na vsak način prevallil ali na delavca ali pa na kupca njegovega blaga. Prvo pomeni znižanje mezd, drugo pa zvišanje cen, radi ostre tekme z drugimi podjetji izgubo naročil in s tem izgubo dela.

Slovenski delavec, ki ga tuji in domači kapital enako pritiskata, ne čuti nobene dolžnosti, da bi se potegnil za svoje izžemalce.

Če gredo podjetnikom posli slabo, se godi toliko slabše delavstvu, čigar delovno silo lahko neomejeno izžemajo. In če gre za pristranska naročila in pristransko naložene davke, se lahko znajdeti delavec in podjetnik na isti strani proti povzročevalcem tega zla. Zato je dolžnost delavstva, da proti temu odločno zastavi svojo besedo.

Resnica je, da je Bratovska skladnica v Ljubljani v najtežjem položaju izmed vseh skladnic.

Država je na primer v Sloveniji naročila

1. 1929 1.020.000 ton premoga,
1. 1934 le 483.417 ton premoga.
V slovenskih rudnikih je bilo zaposlenih
1. 1925 12.522 rudarjev,
1. 1936 le še 5.800 rudarjev.

Zaslужili so rudarji
1. 1925 168 milijonov dinarjev,
1. 1935 pa le še 69 milijonov dinarjev.

Ob istem času so naročila rudnikom v drugih delih države rasla in produkcija se je stalno višala, vse nesorazmerno v škodo slovenske industrije in slovenskih rudarjev.

Nastane tedaj vprašanje, zakaj naj propadajoča slovenska industrija sama krije svoje izgube, zakaj naj sama celi svoje rane, ko bi se to vendar dalo in moralo porazdeliti enakomerno na vsa podjetja v državi, ki so se povzpela baš na račun podjetij v Sloveniji. Taka porazdelitev bi bila edino pravilna in na ta način jo je tudi predlagala že »Politika« z dne 21. februarja 1. 1935.

Gaj.

Z A P I S K I

»V nobeni deželi« piše »Giornale d'Italia« ne sme biti dovoljeno pisati o fašistični Italiji drugače kakor s spoštovanjem.

»Lavoro fascista« piše o obisku jugoslovanskih novinarjev v Italiji: »... njih delo bo ogromnega pomena pri utrjevanju tistega prijateljstva, ki mora temeljiti na spoštovanju in medsebojnem razumevanju.

Ko človek bere »Stražo v viharju«, se mu kar lasje ježijo pred strašno pošastjo, ki ždi za vsakim grmom in preti zdaj podaviti vse Evropejce, posebno pa Slovence. — Na prvi strani zadnji številke je prinesla senzacionalen članek, posnet po »Giornale d'Italia«, kjer pravi, da bodo organizirane rdeče čete vdrlje v Francijo, ko ne bodo več zaposlene v Spaniji. Francosko ozemlje da je razdeljeno v 7 vojaških okrajev, v vsakem je poveljnik z 800 možmi, ki so pravi strokovnjaki za poulične boje — seveda tudi sovjetskih častnikov ne manjka... — Le odkod zajemata »Giornale d'Italia« in »Straža v viharju« take informacije?

»Politika« z dne 14. V. piše: »... če notranja gibanja ne bodo spremnila lažnih demokracij v prave, bodo postali spori med navideznimi in resničnimi demokracijami neizbežni. In tako bo Spanija zopet tista dežela, ki je dala znak za boj pravih demokracij proti lažnim demokracijam...«

Minister brez portfelja g. dr. Miha Krek je v radijskem govoru slovenskim izseljencem povedal: »Prvič smo mogli izraziti svoje želje glede naše politične usode 1848. leta, ko je zavladoval v bivši Avstro-ogrski monarhiji ustavno življenje. Takrat smo zahtevali »Združeno Slovenijo«. Zahtevali smo, da se Združijo vsi Slovenci Koroške, Kranjske, Stajerske, Primorske, Madžarske, Istre in Trsta, Furlanije in Beneške v eno upravno celoto, ki naj ima svojo samoupravo, svoje politično vodstvo, da goji svoj kulturo in gospodarstvo po načelu: en narod, en jezik, ena upravna celota.«

Oglašujte v „Neodvisnosti“

Slovensko politično gibanje

Zakaj naenkrat proč od kmečko-delavskega gibanja?

Slovenskemu ljudstvu, ki se zbira v kmečko-delavskem gibanju, niso točno znani vzroki, zakaj sta g. dr. Lončar in dr. Dobovišek izstopila iz izvršilnega odbora tega gibanja. Da do slovenska javnost in somišljeniki kmečko-delavskega gibanja pravilno poučeni, objavljamo govor predsednika g. dr. Kukovca, ki ga je imel na sestanku zaupnikov ljubljanskega in prekmurjskega okraja in v katerem je izjavil med drugim sledeče:

Pred nekaj tedni je najstarejši delavec našega gibanja in njegov soustanovitelj g. dr. Dragotin Lončar napisal v socialističnem glasilu »Svoboda« članek, v katerem izjavlja, da se odmika od delavstva in njega najodločnejših borcev, češ, da noče priti v temo in da hoče delovati samo v kmečki stranki. Dr. Lončar si je torej izbral izgovor vseh današnjih konservativcev. Menda je pozabil, da smo pred dvema leti v Zagrebu v navzočnosti g. dr. Mačeka ter g. K. Kocmurja soglasno sklenili, da v Sloveniji ni mogoče voditi političnega dela po idejah, s katerimi smo šli v boj pri petomajskih volitvah, ako gibanje ne zajame vseh kmečkih in delavskih množic. Tudi je g. dr. Lončar objavil v »Delavski politiki« dne 5. t. m. »Poslano ter pozval list »Neodvisnost«, naj objavi njegovo izjavo z dne 21. marca t. l. v kateri pojasnjuje svoje novo postopanje. »Neodvisnost« mu tega odgovora ni mogla dati, ker ga hočem dati vam zaupnikom kmetov in delavcev, ki imate edini pravico vprašati mene kot dogovorno določenega predsednika slovenskega kmečko-delavskega gibanja za pojasnilo. Na vašo zahtevo torej pojasnujem in pripominjam, da g. dr. Lončar v svoji izstopni izjavi kot bivši glavni tajnik gibanja priznava, da je bila izvolitev izvršilnega odbora v Zagrebu pravilna, da pa nima popolnega zaupanja Zagreba. Vse drugo v izjavi je osebne značaja. V osebne zadeve pa se nočem spuščati, ker je kmečki zbor »Gospodarske Sloge« v Ptujju dne 25. aprila t. l. soglasno odločil, da obravnavamo zadevo le načelno.

Slovensko kmečko-delavsko gibanje je zraslo na dveh temeljnih načelih, in sicer, da gibanje ni samo kmečko, ampak izrecno tudi delavsko in da je slovensko, ne pa gibanje oz. podružnica »Hrvatske seljačke stranke«. Radi tega mora imeti svoje slovensko popolnoma neodvisno vodstvo.

Na sestanku v Mariboru so zaupniki kmečko-delavskega gibanja iz največjih slovenskih kmečkih okrajev t. j. obeh mariborskih, ptujskega ter mest Ptujja in Maribora, z ogorčenjem zavrnili namere sklicatelja zagrebškega sestanka 11. apr.

t. l., kakor tudi romanje v Zagreb in razpravljanje o slovenskih političnih razmerah.

Govoril sem te dni tudi s svojimi prijatelji iz Prekmurja, ki so bili začudeni, da so nekateri člani izvršilnega odbora zapustili gibanje, čeprav na vprašanje, ki je bilo sproženo na sestanku v Zagrebu, ali se Prekmurje priznava Sloveniji in slovenskemu narodu, niso dobili od merodajnega činitelja nobenega odgovora.

Dr. Lončar, ki ga v Zagreb sploh ni poklical g. dr. Maček, temveč dr. Dobovišek, je sam priznal, da je nekaterim udeležencem zborovanja v Zagrebu plačal 300 dinarjev za potne stroške. Aprilsko zagrebško zborovanje ni bilo večjega pomena, ker večina okrajev sploh ni bila zastopana, ampak so bili zastopani tako, da se je zaupnik iz Šmarja zglasil tudi za kranjski okraj.

Naravnost zloben pa je izgovor druge strani, da je morala nastopiti zoper »komuniste«, katerim je predsednik izvršilnega odbora le maska. To je grda izmišljotina in neresnica in bi take izjave ne pričakoval od ljudi, ki hočejo biti progresisti. Če bomo odklanjali sodelavce, ki so odločni in nadvse požrtvovalni, ne bi ravnali po septemberskem ljubljanskem vzgledu. Mi ne gremo v temo. Mi se prav dobro zavedamo kaj hočemo. Vsej javnosti odkrito in jasno povemo, da hočemo organizirati vsa socialna stremjenja naših delovnih množic v boj za boljšo in srečnejšo Slovenijo.

Na dveh sestankih so tudi zborovali naši slovenski pisatelji, kulturni delavci in veščaki, ki pripravljajo slovenski in socialni program. Ko bo zagledal beli dan, bo vsa Slovenija vedela, da so naša stremjenja resna in poštena.

Če bi hoteli zapustiti odgovorna mesta, bi nas oni, ki so se na dano besedo zanesli, po pravici obsodili. Mi smo tudi še trdno v kmečko-demokratski koaliciji in sledimo sklepu mariborskih zaupnikov, da se naše kmečko-delavsko gibanje veže z vsemi strankami, ki so za demokracijo. Glavna naša naloga pa je boj za zboljšanje bednega gospodarskega in socialnega položaja našega kmeta, delavca in obrtnika, boj za dvig naše narodne zavesti, boj za pravo demokracijo.

Če mi očitajo, da sem kaj delal »od zgoraj«, je bilo to delo le v tem, da se nisem udal onim, ki so iz strahu pred zagrebškim diktatom izdali naš dogovor z dne 4. oktobra 1936. Vse ostalo moje delo, kakor tudi delo ostalih delavcev v gibanju je popolnoma demokratsko in složno!

Naša kultura

BORBA MED ČLOVEČANSTVOM IN BARBARSTVOM.

borba med demokracijo in diktaturo, borba med pacifizmom in militarizmom, lažnjive »pravice« do osvajanja in skoro kruta neizprosnost v obrambi miru — vse to so vprašanja, ki jih na edinstven način rešuje Čapek v svoji drami »Bela bolezen«.

Ves svet je zajela strašna kuga, ki pobere in pomori vse ljudi, ki so prekoračili 45 let in ni ga zdravnika, ki bi vedel za sredstvo zoper »belo bolezen«, kakor to kugo imenujejo. Pač, nenadoma se pojavi skromen zdravnik revnih dr. Galen, ki je odkril čudotvorno zdravilo. Ljudje si oddahnejo. Toda dr. Galen, ki se je kot bivši vojaški zdravnik na fronti spoznal z vsemi grozotami vojne, stavi čudovit pogoj: Tako dolgo, dokler ne bodo vse države sklenile večnega miru, svojega zdravila ne bo nikomur izdal, ampak bo sam zdravil le reveže, bogate pa samo pod tem pogojem, če bodo zastavili vso svojo moč za borbo proti vojni. — In to se zgodi prav sedaj, ko je njegova država že dosegla bajne uspehe pri oboroževanju in ko se vodja, oziroma maršal, kakor se v drami imenuje, pripravlja na »pravično« osvojevalno vojno proti malemu sosednjemu narodu. Dr. Galen proglašja za norca in veleizdajalca, a ga morajo radi njegove velike priljubljenosti med siromašnimi sloji in radi dragocenosti

njegovega izuma pustiti pri miru. Toda bela bolezen pobira neprenehoma svoje žrtve. Ko slavi zapeljana in zaslepljena množica svojega zmagovitega maršala, se loti tudi njega. V blaznem strahu pred strašno smrtjo se odloči maršal, da sprejme Galenov pogoj. Še preden more popraviti, kar je zagrešil in položiti vse svoje energije v delo za mir — ubije naščuvana množica dr. Galena, ki je baš na poti, da ozdravi maršala.

Ali gre torej človeštvo v neizogibni pogin? Ali si res samo zapira pot v boljšo bodočnost? Čapek na ta vprašanja ne odgovori naravnost. Napadeni narodič se je nepričakovano junaško in žilavo uprl ter si pridobil simpatije in pomoč vsega sveta; v maršalovi okolici pa so se že našli ljudje (njegova hči in bodoči zet), ki so se stregli in spoznali pravičnost Galenove borbe. Proti njim bo bela bolezen — zdi se vsaj — brez moči. — Čapkova drama je živo in resno svarilo ob dvanajsti uri. Neizprosno na sili k opredelitvi in nas vzpodbuja k premišljenemu in vztrajnemu delu.

Nocoj jo igrajo v mariborskem gledališču. — Jaroslav Dolar.

*
»V z r o k« je drama Leonharda Frank-a, ki ga je izgnal narodno-socialistični režim iz Nemčije. L. Frank je znan posebno po delih »Od treh milijonov trije« in »Karel in Ana«. »V z r o k« pripravlja delavki oder »Vzajemnosti« na Pobrežju. Režijo vodi g. Joža Babič.

Mladina govori...

Za mir, svobodo in napredek!

POMLAD, MLADOST, SVOBODA.

Nas mladih življenje še ni tako zdelo kakor stare. Zato mi občutimo pomlad drugače kakor oni.

Posebno pomladi se zbude v mladem človeku tista čustva, ki streme po srečnejšem življenju, po lepših odnosih med ljudmi. Vsaka pomlad pomeni nov zagon. V veri v bodočnost, v zaupanju v lastne sile se spet zažene mlad človek v svet, da si ga osvoji. da doseže vsaj košček tiste sreče, ki o njej govore romani in filmi, ki jo čuti in ve. da je — le vzel mu jo je nekdo. Toda — vsak se bori le za svojo osebno srečo in vsak se bori s am! Ko je vendar ves svet, so vsi ljudje in vsi dogodki med seboj po-

vezani tako tesno, da le redko komu med tisoči uspe, da se povzpne do boljšega življenja — in še to dvomljivo in na račun drugih pridobljenega.

Usoda vsakega izmed nas je usoda nas vseh! Naša bodočnost je ista in naša pota morajo biti ista.

Gozdovi, travniki, vsa zemlja vabi. V naravi je še nekaj svobode, v naravi se moreš otresti vseh predsodkov, povedati moreš, kaj misliš. Zato naj bo pomlad in vse leto do zime čas izletov. Mladina vseh stanov, mest in vasi, raznih društev — na izletih si pogledj odkrito v obraz in povej, da hočeš delati, se svobodno razvijati, živeti! — Slavko.

ZAPOJ SI PESEM.

- Zapoj si pesem, če žalost je v srcu saj pesem najprej srce ozdravi, čim spoješ prvo, takoj začni drugo, naj vse življenje ti v pesmi izzvini.
- A če bi pesem se v joku dušila, tedaj ozri se na drugi ljudi in glej, kako bodo njihove roke zgradile si kmalu stavbo novih dni.

ALI ŽE VEŠ,

da je bilo v svetovni vojni ubitih 8.406.280, ranjenih pa 21.656.100 ljudi?

da je po mnenju Londonskega astronomskega inštituta zemlja stara milijardo 800 milijonov let?

da so postali tudi naši ribiči ob morju navadni mezdni delavci in je potisnila tudi tu velika prozvodnja malo na stran?

da se najbolj branijo imena »fašizem« vsi naši fašisti?

da je španska vlada zgradila med revolucijo že 3640 novih šol?

da je mnogo kriminalcev iz vrst fašističnih organizacij?

MESEC DNI PO UOMURU LJUBIČIČA.

V petek je minulo mesec dni po žalostnem in strašnem dogodku v Zagrebu, ko so fašistični akademiki ubili na zverinski način mladega človeka, študenta Krsto Ljubičiča. Te dni je bila odeta v žalost vsa hrvaška mladina, ki hoče, da bi imel hrvaški narod

ŽENA V ŽIVLJENJU

»ŽENA V JUGOSLOVANSKI ZAKONODAJI« je bil naslov zanimivemu predavanju, ki ga imel dr. Vito Kraigher na sestanku »Vzajemnosti« v Mariboru. Pokazal je kakšen položaj ima naša žena po civilnopравни (obč. državljanski zakonik), po socialni in kazenski zakonodaji.

V prvem delu svojega predavanja je predavatelj navedel vse važnejše ženitve in dedne določbe. Ker velja pri nas v Sloveniji še vedno avstrijski zakonik iz l. 1811, je jasno, da njegove določbe ne odgovarjajo več dejanskemu položaju. Obč. drž. zakonik, ki ga pripravljajo za vso Jugoslavijo, ob imel za podlago avstrijski zakonik brez bistvenih izprememb. Dolžnost nas žena pa je da potom svojih društev zahtevamo popolno enakopravnost.

Naša socialna zakonodaja (obrotni zakon itd.) ne dela razlik med obema spoloma. Za žene prepoveduje nočno delo. V nebo vpilajoč nedostatek je, da v izrecno agrarni državi kot je naša, ni določeno niti bolenzensko niti nezgodno zavarovanje poljedelskih delavcev in delavk.

V kazenski zakonodaji se je predavatelj podrobneje bavil z določbami ki se tičejo prostitucije in splava. Borba proti prostituciji naj bi se ne razvila v borbo proti protistutkam, kot je to običaj.

Poglavje zase je splav. Pri nas je dovoljen splav samo v slučaju, če pride življenje bodoče matere v nevarnost (medicinska indikacija). Ni pa dovoljen radi slabih gmotnih prilik (socialna indikacija), kar pomenja seveda veliko zlo, ker se zatekajo žene k mazačkam. Posledice: velika umrljivost in trajna neplodnost.

JUBILEJNI KONCERT PEVSKEGA ODSEKA PEKOV.

Delavski koncerti so postali v Mariboru že tradicija. Vsako leto napolnijo unionsko dvorano s stotinami in stotinami hvaležnih poslušalcev brez frakov in velikih toalet. Katera druga publika bi vztrajala z nezmanjšano pozornostjo in disciplino daleč čez polnoč? Saj pa tudi nikomur ne pomenja pesem toliko kakor delavcu. Ona mu v težki borbi za kruh ne nudi zgolj osvežujočega, lepega razvedrila, ampak ga bodri in vzpodbuja ter mu kaže lepšo in boljšo bodočnost. — Tokrat je bilo razpoloženje še prav posebno praznično in slavnostno. Pekovski pevski zbor je slavil svojo 40-letnico, 40 let je gotovo časten jubilej za vsako kulturno ustanovo, nad vse časten pa za delavski pevski zbor. Poseben povdarek temu slavnostnemu koncertu so dali številni pevski gostje iz Zagreba in Varaždina, ki so s pesmijo počastili svoje sodruge-slavljenice. — Ko so govornik (bilo jih je menda 9, med njimi celo eden iz Beograda), pozdravljali jubilate, se je v dvorani sprostito navdušenje ki prav do konca ni popustilo. Pesmi so bile podane tako dovršeno, da bi jim imel pač težko kak strokovni kritik kaj očitati, kar se pa tiče čust-

mir, svobodo in pravico. V teh dnevih so zapisali hrvaški mladinci težko obtožbo proti nasilnežem. Čujete njihove besede: »S terorjem in z lažni poskušajo razbiti frankofašisti edinstvo hrvaškega ljudstva v borbi za svojo svobodo. Čim težji je položaj Hrvatov, čim bolj se njihov boj zaostre, tem hušja in drzejša so izzivanja in izpadi frankofašistov. S tem koristijo neposredno onim, ki hočejo razcepljenost hrvaškega naroda in postajajo zavezniki onih, ki se borijo proti demokratskim in svobodoljubnim težnjam hrvaškega ljudstva. Stremjenje te fašistične skupine je protidemokratsko, protikmečko in protidelavsko, protihrvaško.« — Tako se je izjavila hrvaška mladina proti fašističnim organizacijam, ki se poslužujejo umorov, terorja, izdajanja in laži, samo da bi onemogočile skupen boj hrvaškega ljudstva za demokratsko svobodo in socialno pravičnost. — Dušan.

MLADINA, VARUJ SE!

Policija je iztaknila dva mladince, ki sta vlomila v Trpinov bazar in odnesla za nad 40.000 v denarju in zlatu. Eden med njima je aktiven član neke fašistične organizacije in je baje nameraval pobegniti z denarjem v Španjo k Francu — Prav gotovo ne moremo imenovati fanta zločinca — sta pač produkt nezdravih razmer. Treba pa bo posvetiti v fašistične organizacije in javnosti pokazati prave krivce!

Predavatelju je bilo poslušavstvo za temeljita izvajanja ki so bila podprta z mnogimi statistikami, iz srca hvaležno. Predavanje je zaslužilo, da bi postalo širšim množicam dostopno. M.

Kulturno-feministični odsek Ženskega društva v Mariboru. Na rednem sestanku v torek, dne 18. maja smo v predavanju »Mladina in kriminal« uvidele, da so slabe socialne prilike krive, če število mladoletnih delikventov vedno bolj raste. Tudi najmodernejša zakonodaja ne more odpomoči temu zlu. Potrebna je socialna zaščita ekonomsko šibkih množic (delavcev in kmetov) in število mladoletnih zločincev se bo zmanjšalo na minimum. — Prihodnje predavanje bo v torek, dne 25. t. m. o »Pouličnih otrocih«. Žene in dekleta, pridite! M.

IZ PISEM.

Dragi urednik! ... Sem brezposeln in tako postopam po ulicah. Pa sem zadnjič postal pred nabitim »Slovencem« in pol začuden pol smehljaje sem prebral te-le vrstice o boju usnjarskih delavcev v Konjicah: »... Delavstvo je trdno odločeno, vztrajati do konca. Priprčeno je, da ga bo slovenska javnost podprla moralno in materialno. To je borba za kruh in čast vseh Slovencev...« Ta stavka je torej menda prva, ki je niso organizirali framazoni, kominterni ali židje. Dobro bi bilo pa vzroke, po'ek, konec stavke in pa še nadaljni razvoj razmerja med delavstvom in tovarno Laurich pazljivo zasledovati!

venega zanosa in topline podajanja, se pač lahko merijo z vsakim meščanskim zborom. Bil je večer, ki je navdušil vsakega srva morda še tako hladnega poslušalca. D.

OTVORITE SIRKOVE RAZSTAVE.

Sirk je naš stari znanec. Njegove živahne, živo barvite, s krepkimi potezami naslikane, razgibane podobe so tvorile že na razstavah »Brazde« svojstveno in samostojno posebnost ki se je od tovariških ostro ločila. Tokrat je razstavil sam pod okriljem Jadranske straže 40 ali 41 slik v olju in akvarelu, med njimi celo 3 risbe z ogljem, je gotovo prav bogata žetev. Pri tej množini pač ni čudno, da se je skušal slikar v tej ali oni sliki okusu kupujoče publike le preveč približati, kar umetnosti gotovo ni bilo v korist. Sicer pa, kdo bi to zameril, če pozna socialni položaj slovenskih umetnikov. Za resnično revolucionarno umetnost po obliki in vsebini, se zdi, da Slovenija družbeno ni dozorela. Marsikje pa se je slikar s uspehom poizkusil tudi na novih manj izhopenih potih. Razstavo je po oficijelnem pozdravu otvoril g. R. Rehar, ki nam je v kra'kih in jasnih izvajanjih razložil in preočil izvor, pot in učenj Sirkove umetnosti. J. A. D.

Iz popotne torbe

n. t.:

NA MAJNŠKIH LJUDSKIH IZLETIH.

Majnik je mesec izletov za mladino od ljudskošolske do akademske, za meščanstvo in deloma tudi za delavstvo. Kmetje do nedavnega majniških izletov niso prirejali. Tudi ne čutijo nobene potrebe po takih izletih, ko so itak vse življenje — od zibelke do groba — v naravi. Božje poti, katere obiskujejo, zadostijo vsem njihovim duševnim potrebam. Na takih božjih poteh se sestanejo z ljudmi iz različnih krajev. Medsebojno si potožijo o stiskah in dnevnih težavah. Kdor je željan zabave, si je pa privoščil na božji poti, na rednem domačem letnem »žegnanju« ali pa ob nedeljah v gostilni pred cerkvijo.

Preko vsakdanjih in podedovanih potreb pa so v največjem času naši kmetje začutili potrebo po nekem zunanjem izrazu njihovega slovenskega, mirovnega, protifašističnega in demokratskega čustvovanja. Tega pa niso občutili kmetje ene same naselbine, ene same vasi, občine ali okraja, marveč so to potrebo začutili kmetje vse Slovenije, kajti vsi vedo za strahote bratomornega klanja v Spaniji, vsi se zavedajo, da s pohodom Italijanov v Abesinijo niso zadostni apetiti italijanskega fašizma, vsi se zavedajo, da smo z upostavitvijo časti nemškega naroda, kakor Hitler imenuje črtanje vseh obvez verzajske mirovne pogodbe, tako blizu svetovni vojni kakor smo bili leta 1914.

Nevarnosti, ki ogrožajo mir, svobodo in demokracijo, se še v večji meri zavedajo seveda delavci, izobraženci in meščani. Tisti, ki mnogo potujemo, smo s tem dejstvom seznanili tudi našega kmeta. In morda smo poleg tiska tudi mi nekoliko krivi, da so se slovenske vasi, industrijski centri in mesta začeli zavedati, da vsem Slovencem bije srce za tri ideale — za mir, svobodo in demokracijo. Komaj so bile preko tiska in preko poedincev izmenjene prve misli, za katerimi stoji ves slovenski narod, že je prišlo do stika tudi med množicami samimi, spontano in neorganizirano, tako da nismo bili presenečeni samo prizadeti, temveč tudi oblast. Prišlo je do izletov množic. Poleg kmetov in delavcev se udeležujejo takih izletov izobraženci in meščani obeh spolov in raznih starosti. Nekateri hočejo te izlete primerjati z dobroobiskanimi bojevnikiškimi shodi v prejšnjih časih. Gotovo je nekaj sorodnosti. Načelna razlika pa je v tem, da si takrat ljudje še niso bili na jasnem, ali k fašizmu ali proč od njega. Danes pa je slovensko ljudstvo odločno boriti se v tabornu antifašistov proti nasilju in diktaturi.

Na zadnjem običnem zboru bojnikov, ki je bil v vzdušju predpriprav za parlamentarne volitve 5. maja 1935. leta, je predsed-

nik »Boja« Stane Vidmar v govoru, v katerem je obračunal z Beogradom in z iz »Boja« izključenimi fašističnimi elementi vzkliknil: »...Naša organizacija lahko razpustijo, slovenskega naroda pa ne.« In res, razpustili so organizacijo »Boja«, slovenski narod pa tirja pravice glasnej, kakor prej, četudi ni »Boja« in četudi so Vidmarjevi tovariši postali nekoliko neaktivni. Ljudstvo obiskuje te izlete toliko rajši, ker je bilo dosedaj radi slabih gmotnih razmer izključeno iz vseh sestankov in posvetovanj, ki so se vršila v Zagrebu in katerih so se v prvi vrsti udeleževali vaški magnati in od njih odvisni ljudje, med tem ko je vaški proletariat igral podrejeno vlogo, četudi je v večini in bi po načelu notranje demokracije moral biti tako upoštevan, kakor vsak drugi. Na te izlete komoden in oblaščilen vaški magnat ne pride in za vse, kar se na izletih dogaja, daje iniciativo in prevzame odgovornost vaška siročad s svojimi zaveznički delavci in izobraženci.

Dopisi

LJUBLJANA.

Dne 22. maja ob pol. 10. uri bo pri okrožnem sodišču v Ljubljani, v razpravni dvorani št. 79, razprava bivšega urednika »Ljudske pravice« po členu 1 in 3 zakona o zaščiti države. G. Kreft Ivan še ni kaznovan. Branil se bo sam — brez pogovornika.

TRBOVLJE.

Položaj v našem rudarskem kraju je za nas kmete vedno slabši. Večina malih in srednjih kmetov pridelamo komaj za ¼. Prej smo dobili vsaj proste vozovnice za prevoz koruze in drugih živil, kar nam je precej pocenilo živiti.

pa nam ne dajo niti teh prostih vozovnic. Tudi direktni davki, za katere se je obtalo, da se znižajo, rastejo z leta v leto in nas kmete pritiskajo k tlom v večjo in večjo bedo; večji del naših vsakdanjih življenjskih potrebščin, ki jih kmetje moramo kupovati, je pod drž. monopolom in tako indirektno obdavčeno, kar podraži dotične potrebščine skoro za 100%. Na drugi strani so pa razni industrijski izdelki — orodje, stroji, železo, umetna gnojila i. t. d. pod zaščitno carino Jugoslovanske industrije, radi česar si ne moremo nabaviti orodja in strojev. Glavni redni vir dohodkov pri nas je mleko; ker pa krave moznice potrebujejo izdatne krme, ki pa vedno bolj primanjkuje, ker si ne moremo naših travnikov izboljšati. Tomaževa žlindra kot najstarejše preiskušeno umetno gnojilo za travnike se uvaža iz Nemčije in je tako visoko ucarinjena zaradi zaščite domače industrije, da si je mi kmetje ne moremo nabaviti.

Zatorej je potrebno tudi za nas kmete da se združimo v močno kmečko, delavsko in obrtniško narodno gibanje, da si ljudi mi priborimo pri državnih organih znižanje carin industrijskim izdelkom iz inozemstva in s tem prisilimo domačo industrijo, da zniža odušne cene nujno potrebnim izdelkom.

Kmet-Trbovljčan.

ŠMARSKI OKRAJ.

V našem okraju je 5. maja 1935. zmagala opozicionalna lista z nosilcem dr. Doboviškom in smo tako pripomogli k zrušitvi diktatorskega Jevtičevega režima. Pri nas je mnogo pristašev bivše SLS, ki so se ob petomajskih volitvah izrazili zoper Jevtičev režim. Bil je to splošen odpor zoper diktatorske metode JNS režima in izraz naše volje, da se borimo za izboljšanje svojega nevdzdržnega gospodarskega stanja. Tam preko Sotle smo videli, kako se zavezniški hrvaški kmetje in delavci solidarno postavljajo v obrambo svojih pravic in njihovo borbeno razpoloženje je kakor val zajelo tudi naš okraj. Ko so pa lansko leto prišle občinske volitve, je opozicija dobila samo nekaj občin v svoje roke, ker so se pristaši SLS izrekli za novo stranko JRZ. Čas poteka, a izboljšanja ni od nikoder. Še ena bridka izkušnja je bila potrebna, da bo delovno ljudstvo spoznalo, kako se mora v borbi za svoje koristi zanašati le nase in ne na druge. Ostal pa je vendarle kader zrelejših opozicionalcev, ki so uvideli potrebo skupne borbe vsega slovenskega delovnega ljudstva za doseg znošnejših življenjskih razmer. — V Zagrebu se je zbrala skupina slovenskih Mačkovcev, ki se ji je pridružil tudi dr. Dobovišek in so sklenili, da se delovanje bivše HSS razširi tudi na Slovenijo. Dvojezični letaki, ki krožijo po okraju, nam pojasnjujejo sklepe zagrebškega zborovanja. Kljub vsem pojasnilom nam je to nerazumljivo. Naš okraj je del Slovenije in hočemo, da je naše ljudsko gibanje del gibanja vsega delovnega ljudstva Slovenije za doseg posebnih slovenskih zahtev. Zavedamo se tudi, da je naš boj brezuspešen, če ne nastopamo skupno z delavci, obrtniki in drugimi delovnimi sloji. V tem našem boju smo zvesti zaveznički hrvaškega in srbskega delovnega ljudstva, nočemo pa biti odvisni od tujih vodstev. Dejanja zagrebških zborovalcev si ne moremo razložiti drugače kakor s političnimi špekulacijami posameznih gospodov, ki svojih osebnih težnj ne morejo podrediti skupnim ljudskim interesom. — Pojdimo na delo vsi in pripravimo naše tovariše, ki v negotovem iskanju izgubljajo svoje moči, da je naša rešitev samo v enakovrednem zavezništvu vseh delovnih slojev in v neodvisnosti našega gibanja. Naročajmo, razširjajmo in dopisujmo v naše glasilo »Neodvisnost«, da se preko njega spoznamo z našimi soborci in se tako povežemo v složno celoto, ki je prvi pogoj za uspeh!

ZAPISKI

Kričeč primer pomankljivega zdravljenja v bolnici. V prvi polovici mesca aprila se je dogodil sledeči slučaj, ki kaže, kako se ravna z našimi bolniki — posebno, če so zavarovani pri bolniški blagajni. 32. letnemu ključavničarju G., ki je oče dveh otrok in zaposlen že 9 let v delavnici državnih železnic, je padel v oko drobec železa. Dežurni zdravnik ga je poslal v bolnišnico, kjer je ležal G. šest dni brez pregleda in še-le šesti dan so mu z operacijo drobec odstranili. Čez deset dni pa so mu sporočili, da je treba odstraniti tudi oko. Odšel je v Zagreb, kjer so se zdravniki čudili takim razmeram pri nas in vrnil se je brez enega očesa, kar pomeni zanj veliko zmanjšanje delovne sposobnosti in večjo bedo zanj in za družino. — Ta slučaj kaže, da so potrebne v zdravstveni službi temeljite reforme. Predvsem je pa to lep dokument centralističnega gospodarstva in vseh naših razmer. Dovolj mora biti denarja za gradnjo večjih bolnišnic in nastavitve mladih zdravnikov! A. B.

Na zborovanju JRZ v Jakubovcu je povedal g. minister Cvetković te-le pametne besede: »Če ljudstvo ne občuti politike tam, kjer si je želi, če politika ne pomaga izboljšati življenjskih pogojev in če politika nima zanimanja za široke ljudske sloje, je narod napram njej ravnodušen, nima zanj interesa in ji nikoli trajno ne sledi. Taka politika mora z vabljivimi obljubami tudi dobiti ljudsko zaupanje, toda dnevi so ji vedno šteti, ker na eni strani ubija v ljudstvu moralno in vero v tiste, ki so na vrhu in na oblasti, na drugi strani pa ustvarja teren za vsa mogoča podtalna gibanja...« Res, pametne besede!

MARIBORSKE SPECIALITETE

brez konkurence po kakovosti in okusu.

ROBAUS-SUHOR

najfinejša slaščica, velika hranilna vrednost, zlata rezerva vsake gospodinje k vinu in čaju

ROBAUS ZDRAVILNI PREPEČENEC

zdravniško priporočen pri boleznih prebave in preosno ter za slabotno deco

SLADKI KMEČKI KRUH

v trajnosti in vitaminih nedosegljiv, zelo okusen in zdrav

DIETETIČNI ODELEK

aleuronat kruh, zračni kruh, dietični keksi, drobtine in moka za kuho in peko Peče in razpošilja:

Parna pekarna K. Rakuša, Maribor

Koroška cesta 24

»JUGOSVILA« D. Z. O. Z.

MARIBOR - MELJE

Kranjec Miško:

Ni treba misliti

Tedaj pa se je zgodilo, da mi je prišel nasproti gospod Rožič sam, mi ponudil svojo roko, se mi prijazno nasmešnil, in me oslovil z lepim naslovom, da sem dobil takoj nekoliko poguma nasproti prodajalcem v trgovini.

»Kako pa vi?« me je vprašal.

»Tako, tako,« sem označil svoje življenje z dvema mnogopomembnima besedama. In čudno: gospod Rožič je razumel. Vprašal sem tedaj tudi jaz njega, kako živi on. Dejal je: »O, hvala.« Tudi dve besedici, in vendar kakšna razlika med mojima in njegovima besedama.

»Ali bi si hoteli ogledati, prosim vas,« je dejal gospod Rožič. »Kupil sem neko novo pripravo, stroj?«

Strojev, odkrito povedano, se nekoliko bojim. Ze navadna slamoreznica, ki tako počasi klepeče, odreže zdaj pa zdaj komu prst, kakšen velik stroj pa, vem, ti lahko brez vsega vzame celo življenje. Vendar sem dejal:

»Prosim...«

Povedel me je gospod Rožič skozi nekatere sobe, pisarne, in ne vem kaj še, v neko sobo, ki je izgledala tudi pisarna, ali morda njegova kabinetna delavnica, ali kaj podobnega. Bila je lepo okrašena z nekoliko koledarji in s sliko kralja. Tu so viseli že mnogi kralji. Prvega je gospod Rožič zagledal brzkone cesarja in kralja Franca Jožefa, potem je sledil kralj in cesar Karel, potem kralj Peter I., za njim kralj Aleksander, ter zdaj kralj Peter II. On jih je vse močno in enako ljubil. Ljudje so mu zaradi tega vedno priznavali, da je dober patrijot.

»Rad bi le vedel, ali se da reševati

Drugega posebnega okrasja ni bilo v tej sobi: saj gospod Rožič ne bere, se z ničemer ne bavi, razen s svojim poslom.

Na mizi je ležal srednje velik stroj, kakor so že pisalni in podobni stroji. Ni bil videti nevaren, ter sem se ga lahko brezskrbno dotaknil, ker me je močno vzradostilo, ker me je spomnilo na moj pisalni stroj. Kajpa, to je bil moderen, lep stroj.

»Veste, koliko sem dal za ta stroj?«

»Koliko?«

»No, kaj rečete?« Kaj naj rečem, jaz sem dal za svojo staro, že vso izkoriščeno pisalno mašino dva tisoč. Po vrhu je tak stroj, da ga ni nikjer več na svetu, tako star tip. To pa je največji izum, nekaj res modernega, ljubekega. Zato sem lahko rekel: »Petnajst tisoč!« — »Uganili ste!« je vzkliknil. Mišlim pa, da ni dal toliko, pa se je zlagal meni, falot.

»Pomislite,« je hitel. »Kako lahko delate s tem strojem. Recimo seštevati: premaknete to in ono, in že ste seštel. Množite prav tako lahko, odštevate, delite, vse, vse. In to brez truda, absolutno ni treba misliti. Pomislite, postavim svojega otroka za stroj, tu seštevava bolje, kot njegov učitelj. Da, otrok lahko dela za tem strojem, nič ni treba misliti, vse gre tako enostavno. — No, prosim vas, poizkusite.«

Razložil mi je sistem računanja, in že sem poskušal. Potem sem se divil: »Imenitno!« Bil je ves navdušen, kakor sem bil tudi jaz, ogledovala sva si stroj, in bila sva srečna. Potlej sem dejal:

»na tem stroju tudi integralne račune?«

»Kakšne?« me je pogledal in namršil obrvi.

»No, integral, ali pa diferencial?«

»Integral?« je rekel in videti je bilo, da mu je beseda tuja. »Zakaj naj bi pa to računal?«

»Tako, interesira me. Veste, to so bili zame najtežji računi, ki sem jih srečal v življenju. Nikdar jih nisem razumel, čeprav mi kolegi pravijo, da so v višji matematiki to najlažji računi.«

»Tega pa res ne vem.« je dejal mož zakrbljeno. »Moram tvrditi pisati, naj mi pojasnijo, ali je to v stroju, ali ni.«

»Ne, saj morda niti potrebno ni,« sem rekel. »Saj je že to dovolj.«

»Da,« je bil spet zadovoljen. »Za svoj posel, vam rečem, je res imenitna stvarca. Prav nič ni treba misliti. Pravim vam, otrok lahko dela z njo.«

To je bilo res, in videl sem veliko veselje, ki mu je ležalo na obrazu. Opravičena je bila ta radost: koliko manj je treba poslej misliti. In dejal sem si: če iznajdejo stroje še za vse druge stvari, s katerimi si je človeštvo doslej belilo svoje trde glave, tedaj bo življenje res lepo, naravnost brezbržno.

Uslužbenci so mi izročili en dinar drobiža iz bankovca, spustil sem ga v žep in ves sem bil srečen zaradi ogleda stroja. Samo uslužbenci so me zaradi tega ogleda najbrže mrzili, ker niso mogli odračunati, koliko je deset manj devet, ko sva midva nad strojem vodila svoje razgovore.

Glede diferenciala ter integrala pa ni tako velika nesreča, jaz tudi ne razumem, pa živim, in še mnogi drugi živijo. Pravim, da se uporablja ta račun samo v višji matematiki. Gospodu Rožiču, izgleda, pa je še beseda tuja, in vendar je pripravkal preko milijona in

še dalje. Daj nam bog vsaj tako visoko priti, ja, potlej bomo že srečni.

Pravim: za vsakega ta stroj ni, čeprav tudi gospod Rožič ni dal toliko zanj, kolikor sem jaz rekel, ampak tudi pri manjši vsoti se nam za zdaj še nikakor ne izplača. Kajti za nas je zdaj še glavno, da je sladkor drag, sol tudi, nič cenejši ni tobak, niti žveplenke, da si lahko kupiš najdražje nogavice za devet dinarjev ter cenene Benkove salame, ki jih dobiš za en dinar skoraj meter dolg kos, ter se ti zdi, da je pol stare krave v njej. Dokler nosimo v žepu dva dinarja, ter gremo trikrat mimo gostilne, razmišljajoč, ali bi stopili na brizganec ali ne, ter se naposled odločimo, da gremo dalje, in nekje v vasi poprosimo za vrček z mrzlo vodo, nam ni vredno misliti na takle stroj. Odsvetujem ga vsem. Vendar, jaz sem že nekoč upal, pa tudi zdaj močno upam, da se bo počasi marsikaj spremenilo, ter bomo šli samo dvakrat mimo gostilne, in naposled le vstopimo na brizganec. Stroja, pa mislim tudi tedaj ne bomo uporabljali, ker, kakor sem rekel: to je samo za otroke višje in bogate gospode, za kneze, vojvode, grofe, industrialce, bankirje, veleposestnike in poslanike, ter morda še za slovenskega uradnika in učitelja. Mi se bomo pa slejkoprej še vedno učili poštevanke, ki pa je tako lahka, razen takih: 9×7 in 9×6. To pa se spremeniti ne more, in zaradi teh dveh števil se ne izplača kupiti stroja.

Izdaja konzorcij »Neodvisnosti«. Urejuje in odgovarja Stanko Hiti, novinar v Mariboru. Tiska Mariborska tiskarna, predstavnik ravnatelj Stanko Detela.